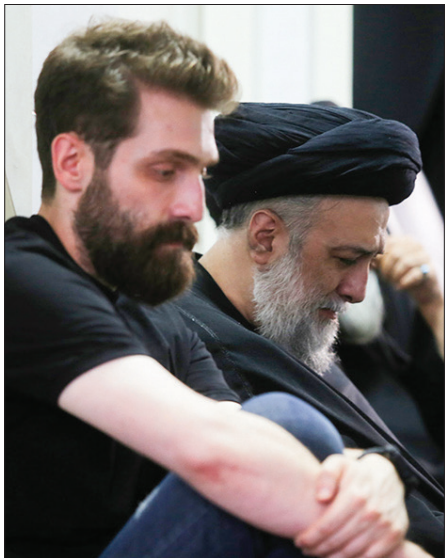

چرا مسجد حضرت امیر (ع) تهران مخاطبان متنوع زیادی جذب کرده است

ایستاده با سنت تبلیغ

انصاریان گفت: «یکی از مهندسان طراح صحن عقیده به پاس همان سخنرانی و کمک‌هایی که جمع شده بود؛ یک تابلو برای من هدیه آورد که با خط خوش جمله‌ای از همان سخنرانی را نوشته بودند. آن جمله چه بود؟ من یک حرف حقیقی زده بودم که به آن افتخار می‌کنم و تا قیامت هم همین هستم. تابلو را که باز کردم با خط خوش نوشته بود که ما عمله امام حسینیم. کارفرمای ما در زندگی سیدالشهدا است. این کم نصیبی نیست. الان شما در این مجلس نشستید و برای امام حسین (ع) از خانه بیرون آمده‌اید و برایشان کار می‌کنید. به فرموده امام صادق (ع) ما را انتخاب کرده‌اند برای این کار. پس قدر خودتان را بدانید. شیخ حسین از آن منبری‌هایی نیست که بی‌جهت صدایش را بلند کند یا برای اینکه حواس مستمعین را جمع کند، کنایه‌های تند و تیز بزند. آرام و شمرده کلمات را کنار هم می‌چیند و فراز و فرود سخنرانی‌اش به همین جنس روایت‌هایش برمی‌گردد. مجلس به آخر که می‌رسد، شیخ حسین روضه کربلا و عاشورای حسین می‌خواند و گریه که می‌کند اشک گوشه چشمانش جمع می‌شود و شانه‌هایش می‌لرزد. از میان جمعیت صدای یا حسین بلند می‌شود و حق‌گویی‌ها برای کشتگان کربلا.»

محمدباقر علوی تهرانی است. آرام آرام، پیر و جوان و نوجوان به مجلس می‌آیند و جمعیت گوشه‌گوشه حسینیه را پر می‌کنند. اول مراسم، زیارت عاشورا است و بعدش مرثیه‌سرایی و روضه. وسط حق‌گویی پیرمردهایی که کنج مجلس نشستند، هم فریاد جوان میانداری که بلند حسین را صدا می‌زند، می‌شود شنید و هم صدای گریه نوجوان یا کودکی که مجلس را گرم می‌کند. روضه تمام می‌شود و جمعیتی که جلوی منبر به دو زانوئی ادب نشستند، پیش پای حاج شیخ حسین انصاریان بلند می‌شوند؛ شیخ از میان جمعیت به سمت منبر می‌رود و بعد از همان مقدمه علمایی، خیلی سریع می‌رود سر همان بحثی که برای این دهه محرم و ویژه مستمعان حسینیه علوی تهرانی آماده کرده است. لحن و کلام شیخ حسین برای مستمعانش شناخته شده است و البته فقط این لحنش نیست که منبر او را دلنشین می‌کند. او در سخنرانی‌هایش فرازهایی را قرار می‌دهد که حوصله پانمبری‌ها سر نرود و حرف‌ها و محتوای اصلی را در دل خاطرات قرار می‌دهد. یکی از این خاطراتی که تعریف کرد و شور و مجلس شد، مربوط به سال‌هایی بود که برای جمع‌آوری کمک مردمی ساخت صحن عقیده حضرت زینب (س)، سخنرانی کرده بود. شیخ حسین

روی همین نقشه‌های اینترنتی هم جست‌وجو کنید، نام حسینیه علوی تهرانی را پیدا می‌کنید، واقع در خیابان اعتمادزاده و کمی بالاتر از خیابان فاطمی تهران که در اصل خانه قدیمی مرحوم آیت‌الله سیدمحمدرضا علوی تهرانی است. این خانه و بهتر بگوییم حسینیه از ابتدای دهه ۵۰، یکی از پایگاه‌های اجتماعی محل است. این روزها و در دهه اول محرم، حدود ساعت ۵ عصر، در این حسینیه اقامه عزای می‌شود. زنان از در حیاط وارد می‌شوند و در دیگر ویژه آقایان است. ورودی حسینیه کمی بعد از اینکه کفش‌هایتان را در کبسه جفت کنید، جلوی پای عزاداران حسینی، سه روحانی نشسته‌اند؛ از همین جا کلاس ادب کردن در مقابل عزادار حسینی (ع) شروع می‌شود. حاج شیخ حسین انصاریان و سیدمحمدباقر علوی تهرانی به احترام کسانی که به مجلس می‌آیند، همان جلوی در نشسته و به میهمانان خوشامد می‌گویند. همین که وارد شوید، به دیوار حسینیه روی سیاهی‌ها دو قلاب از تمثال دور روحانی‌ها می‌بینید که گویی به چشمان حاضران خیره شده و به عزاداران خوشامد می‌گویند؛ عکس رنگی مربوط به مرحوم آیت‌الله محمدرضا علوی تهرانی است و عکس قدیمی و سیاه‌وسفید هم پدر ایشان مرحوم آیت‌الله

حسینیه‌ای برای روضه خانگی

دو مسجد علوی و مسجد حوض را برعهده داشتند اما از اواخر دهه ۴۰ که مرحوم سیدمحمدرضا علوی تهرانی به این محل تهران نقل مکان می‌کند، عمده فعالیت‌ها و مراسم مذهبی به مسجد امیر منتقل می‌شود. از جمله سخنرانان و اهل منبری که به‌صورت سنتی در مجالس روضه خانگی علوی تهرانی حضور داشتند، می‌توان به نام‌هایی همچون مرحوم سیدابوالقاسم شجاعی، مرحوم شیخ احمد رحمانی همدانی اشاره کرد. پیش از انقلاب مرحوم سیدعبدالرضا حجازی که جزء سخنران‌های شاخص بود در این مجالس حضور داشتند. از اوایل دهه ۶۰ یعنی حدود ۴۰ سال است که شیخ حسین انصاریان هم در مسجد حضرت امیر و هم در جلسات حسینیه مرحوم علوی تهرانی سخنرانی می‌کند. درحال حاضر در دهه اول محرم، روضه خانگی حسینیه مرحوم علوی تهرانی پرباست و تلاش برگزار کنندگان حسینیه این است که موازی با برنامه‌ها و مراسم مسجد امیر نباشد. البته این روضه‌های خانگی علاوه بر عصرهای دهه اول محرم، در صبح‌های جمعه و مناسبت‌های مذهبی هم برگزار است.

حسینیه علوی تهرانی واقع در خیابان اعتمادزاده تهران، در حقیقت خانه قدیمی و ۵۰ ساله مرحوم آیت‌الله سیدمحمدرضا علوی تهرانی است. وی از سال ۱۳۴۸، به دستور آیت‌الله خوانساری (امام جماعت مسجد سیدعزیزالله تهران و از مراجع تقلید تهران)، برای امام جماعت مسجد حضرت امیر (ع) به این محله می‌آید. پیش از این مراسم‌های روضه خانگی مرحوم علوی تهرانی در منطقه بازار و چهارراه سیروس تهران واقع در کوچ‌ها به نام علوی تهرانی بود اما با آمدن مرحوم محمدرضا علوی تهرانی به این محله، کلیه برنامه‌ها و اقامه عزای امام حسین (ع) به محل فعلی منتقل شد. برای اهل منبر و مستمعان سیدمحمدباقر علوی تهرانی به‌عنوان امام جماعت و سخنران مسجد امیر شناخته شده است. این استاد اخلاق از خاندان مشهور علمای تهران است. خانواده علوی تهرانی تا چندین نسل قبل از علمای بنام تهران بودند و مرحوم آیت‌الله سیدمحمدباقر علوی تهرانی از علمای طراز اول تهران و با مرحوم بهبهانی، مرحوم آشتیانی هم دوره بود. خاندان علوی تهرانی در سال‌هایی که در منطقه بازار تهران حضور داشتند، تولیت

پایگاهی برای همه مردم

بر مشارکت عموم مردم است و نقل قولی از حاج آقا علوی تهرانی است که گفته، کمک‌ها و مجموعه اقدامات بنیاد فارس المومنین توسط متوسطین انجام می‌شود، نه متمولین! بنیاد فارس المومنین در حوزه رفق فقر معرفت هم یک واحد پژوهشی طراحی کرده است که ذیل نظر سیدمحمدباقر علوی تهرانی فعالیت می‌کنند. در این واحد پژوهشی، آنچه مورد نیاز امروز جامعه در بحث معارف دین است، تدوین و عرضه می‌شود. بخشی نیز به نام مرکز رشد است که ویژه آموزش و تقویت مهارت کودکان، نوجوانان و جوانان است. در این مرکز علاوه بر آموزش معارف دینی، دوره‌هایی برای مهارت‌های زندگی و تعاملات اجتماعی برپا می‌شود. اینکه نوجوان‌ها چگونه بتوانند ارتباط موثر و کارآمد با همسالان داشته باشند و فعالیت‌های گروهی و تیمی انجام دهند. همچنین برای نوجوانان ۱۵ تا ۱۷ سال و آموزش کارآفرینی صورت می‌گیرد تا یاد بگیرند ایده‌های خود را چگونه تجاری سازی کنند و آینده‌ای که نزد خود می‌بینند متکی به دانشگاه و کنکور نباشد. بنیاد فارس المومنین به‌نوعی خواهرخوانده مسجد امیر است و از فعالان مسجد به‌صورت افتخاری در آن مشغول هستند.

از اوایل دهه ۹۰، مجموعه‌ای عام‌المنفعه تحت‌عنوان بنیاد فارس المومنین، از دل مجموعه فعالیت‌های حسینیه مرحوم علوی تهرانی و مسجد امیر شکل گرفت. فارس المومنین از القاب حضرت علی (ع) به‌معنای یاری‌دهنده اهل ایمان است. متولیان این مجموعه به تأسسی از امیرمؤمنان (ع) عمده فعالیت‌هایشان را در حوزه رفق فقر معرفت و رفق فقر معیشت طراحی و دنبال می‌کنند. ذیل حوزه رفق فقر معیشت، سه بخش امور خیریه، قرض الحسنه و کارآفرینی تعریف شده است که اینها به‌صورت سنتی انجام می‌شد اما به کمک فناوری روز رسانه و فضای مجازی، روال به‌صورت سیستمی شده است. کمک‌های مردمی به شماره حساب مخصوص این مجموعه واریز می‌شوند و با حسابرسی دقیق و منسجم حتی به اداره دارایی هم گزارش داده می‌شوند. در بخش امور خیریه، قریب به ۳۰۰ خانوار نیازمند در حاشیه‌شهر تهران تحت پوشش قرار دارند. این حمایت‌ها شامل کمک‌هزینه نازق، ودیعه مسکن، تحصیل، درمان، چیزیزه هستند، درکنار این بخش، واحد کارآفرینی طراحی شده است و ایجاد اشتغال می‌کند. تلاش متولیان این مجموعه

نگاهی به روضه‌های خانگی

زیر بیرق تو همه یک خانواده‌ایم

خاندان برقی در قم - قم که به یکی از مراکز انتشار علوم شیعی تبدیل شده است، انواع و اقسام عزاداری‌ها را در کوچ‌های کوچک‌هایش شاهد هستیم. قدیمی‌ترین روضه‌های خانگی در قم توسط سه باجناق که دامادهای حاج سیدصادق روحانی هستند، اداره می‌شود. مرحوم برقی یکی از این سه باجناق است. در محله قدیمی گذرخان قم، خانه‌ای وجود دارد که قدمتی بیش از ۱۵۰ ساله در برپایی روضه سیدالشهدا (ع) دارد. این مراسم که نسل در نسل به سیدعبدالله‌مجتهد برقی قمی می‌رسد، حالا بعد از ۱۰۸ سال که از فوت ایشان می‌گذرد، به دست نوادگان‌های اداره می‌شود. یکی دیگر از این باجناق‌ها، میرباقر روحانی است. یک تاجر بزرگ که خانه‌اش در محرم‌ها سپاسه‌ای می‌شود. پذیرایی این روضه به نان روغنی، چایی شیرین و شیر است که از قدیم در ایام محرم در خانه‌هایی که مراسم روضه داشتند به‌عنوان یک وعده خوراکی در نظر گرفته شده است.

خاندان بنکدار در اصفهان - اصفهان از گذشته به‌دلیل فرهنگ غنی و داشتن آداب و آیینی اصیل جزء پیشگامان برای عزاداری و سوگواری در دوماه محرم و صفر حساب می‌شود که یکی از قدیمی‌ترین آنها، روضه خاندان بنکدار است. نذر روضه گرفتن در خانه بنکدارها از یک خواب شروع شد. روایتی است که می‌گوید: «آقا سیدحسین بنکدار که از قدیم اسمش جز روضه‌بگیرهای امام حسین بوده، در سال ۱۲۲۸ دنبال خانه‌ای می‌گردد که بزرگ و مناسب برای روضه امام حسین باشد. قبل از آن بنکدار در سرای گلشن روضه می‌گرفت و قصد داشت آن روضه را به ملکی دیگر منتقل کند. ملک مذکور را به واسطه شخصی پیدا می‌کند اما ملک در تملک یکی از افراد بانفوذ قاجار بود و او هم به فروش رضایت نمی‌داد. صاحبخانه شب هنگام بانویی نونرانی را در خواب می‌بیند که به‌خاطر رفتارش با آقا سیدحسین او را سرزنش می‌کند. صاحبخانه از خواب می‌پرد. همان نیمه‌شب آقا سیدحسین را پیدا

مریم فضائلی

در پستوهای ذهنم یکی از تصاویری که به‌خوبی یادم است و یادآوری آن خاطرات و احساسات خوبی برام تداعی می‌شود، روضه‌های خانگی پدر بزرگم است که در خانه‌اش می‌گرفت. در عالم بچگی از بودن میهمان‌ها و بازی با کودکان دیگر بسیار خوشحالم می‌شدم. در خاطراتم آماده شدن خانه، آماده کردن چای و نعلبکی، داربست زدن در حیاط، پر کردن ظرف‌های پولکی و... نقش بسته. عمدتاً خانم‌ها در محیط خانه و مخصوصاً آشپزخانه مشغول بودند و مردان در حیاط و مشغول کارهای مرتبط با هیات. روضه‌های خانگی برای امروز و دیروز نیست و قدمتش به‌اندازه عزاداری برای سیدوسالار شهیدان حضرت‌العبیدالله‌الحسین (ع) است. از قدیم الایام برای عرض ارادت درکنار سیاهی‌زدن و سیاه‌پوشیدن، عده‌ای به برگزاری روضه در خانه و دادن نذری کوچک هم مشغول بودند. می‌توان گفت زن‌ها در برپایی و استمرار روضه‌های خانگی نقش مهمی دارند، بخشی به این دلیل است که این روضه‌ها در منطقه مدیریتی خانم‌ها یعنی در خانه‌ها برپا می‌شود. عمده کارها برعهده خانم‌هاست و این فضایی است برای آنکه زنان به‌دور از هیاهو و شلوغی به عزاداری بپردازند. روضه‌های خانگی از جمع شدن فامیل، دوست و همسایه شروع می‌شود و هرکسی بخشی از کار را در دست می‌گیرد. دیگر ویژگی این نوع از روضه‌ها در دید و بازدید آشنایان و استحکام روابط خانوادگی و همسایه‌هاست. در زندگی شهری که لازمه‌اش سرعت است و وقت کمتری برای بازدید از اقوام پیدا می‌کند، روضه‌های خانگی پنهان خوبی است برای اینکه افراد علاوه بر انجام یک آیین مذهبی به دیدار آشنایان مشغول شوند. از خوبی روضه‌های خانگی برگزاری مراسم به‌صورت ساده و به‌نوعی خودمانی است.

به قدمت تاریخ، یا حسین

با نگاهی کلی به تاریخ شیعه می‌بینیم که شیعیان در بیشتر دوره‌های تاریخی از جانب حاکمان مورد ظلم قرار می‌گرفتند. برای همین، پیروان اهل بیت (ع) به‌طور عمده در تنهایی و خانه‌های خودشان، به‌اجرای آیین‌های مذهبی و سوگواری برای اهل بیت مشغول بودند. از دیرباز عزاداری برای امام حسین (ع) از جانب اهل بیت و

می‌کند و خانه را به او می‌بخشد. با این شرط که «مرا بخشی و قول بدهی هر سال مراسم عزاداری امام حسین را همین‌جا برگزار کنی». این اتفاق سبب شد که ملکی در چهارباغ پایین اصفهان، بیش از ۲۰۰ سال جایی برای عزاداری امام حسین (ع) شناخته شود؛ و حالا بعد از این همه سال، نسل چهارم خانواده بنکدار روضه‌ای به سبک و سیاق گذشته برگزار کنند. این روضه که از اذان صبح آغاز می‌شود و تا هنگام اذان ظهر طول می‌کشد تا دو روز پس از عاشورا ادامه دارد.

حاج حسین صفاری در گیلان - در خطه سرسبز شمال، در استان گیلان و در شهر لاهیجان روضه‌ای خانگی با قدمت بیش از ۱۵۰ سال درحال برگزاری است. این روضه، همه‌ساله از عصر تا سوغادر منزل مرحوم حاج حسین صفاری برگزار می‌شود. **میرزا عطار در تهران** - از مشهورترین و قدیمی‌ترین روضه‌های خانگی تهران در حوالی بازار تهران، منزل میرزا ابوالقاسم عطار است. روضه‌ای با قدمت بیش از ۱۰۰ سال که در سوگ امام حسین (ع) برگزار می‌شود. در این روضه بزرگان از اقشار مختلف حضور پیدا می‌کنند، به‌طور مثال از عرفا، محمداسماعیل دولابی، از چهره‌های سیاسی مانند نواب صفوی، و بازاریان قدیمی مانند مرشد چلوبی حضور داشتند. در مجموعه مستندی با نام «خانه‌های نونرانی» عباس موزون و محمد امین نوروزی به روضه‌های خانگی با قدمتی طولانی پرداختند که توسط پیرغلامان اداره می‌شود. در قسمتی از این مستند که مخصوص میرزا عطار و روضه خانگی اوست به نقل از حاج ملاهادی ابهری گفته می‌شود: «هر امامی عطر مخصوص خود را در وصاحب نفس آن را متوجه می‌شود. جدا از آنکه عطاری کار میرزا ابوالقاسم بود، عطر و بویی که در روضه میرزا عطار وجود داشت، او را عطار کرده بود.»

حسینیه سادات اخوی در تهران - در منطقه ۱۲ تهران، واقع در خیابان مصطفی خمینی، حسینیه سادات اخوی قدمتی بیش از ۲۰۰ سال دارد. بعد از ایجاد تکیه رضاقلی‌خان که اولین مکان برای عزاداری مردان بود، زنان به‌دلیل نداشتن مکانی برای عزاداری اعتراض کردند و «سادات اخوی» خانه خود را وقف مجالس عزاداری امام حسین (ع) کرد. از همان زمان رسم شد که در دهه اول محرم بانوان از ساعات اولیه صبح تا اذان ظهر، زیر خیمه‌ای که با سه ستون بزرگ و بلند برافراشته شده است، مشغول عزاداری شوند.

عکس: محمد سارانی / فرهنگستان